

"Med purpurskimmer över de långa raderna av silverfjäll gled den över skalten in i häven. Den starka segellika ryggen var inte svart utan skiftande i mörk purpurad pärlmor, kroppsformen var raffinerat fulländad, vittnande om kraft, vighet och snabbhet, huvudet litet och ädelt, buken glänsande vit med en skiftning i gult.

Över den lyste den röda aftonsolen, mjuk och varm, skimrande i de stora, blanka sidfjällen.

Forsen sjöng sin brusande sång, ödemarksskogen stod grön och allvarlig, Mieköjärvis vida yta låg blänkade stilla, från dess fjärdar ljud lommarnas vilda ödemarksskrik. Allt detta förenade sig i skön harmoni till en fullständig lyckostämning som ristade sig i minnet och lämnade ett outplånligt intryck.

Från den stunden har harren varit min favoritfisk."

Ludvig Munsterhjelm, Fiskarglädje vid älv och sjö, 1952.

Harren – flugfiskarens perfekta fisk

MINA FÖRSTA FISKEFÄRDER till Lappland gick till Karesuando Lappmarks vidsträckta, lättgångna fjällhedar med ripbär, odon, dvärgbjörkar, frostsprängda palsar och grusbankar och sandåsar framgrävda av nordväst vinden vilken obehindrat sveper fram över det öppna landskapet.

Täta videsnår växer efter stränderna, fjällbjörkarna är snedvridna, plågade av snö och vind, kullar och åsar finns där i stället för andlöst vackra fjäll, långsamma strömmar slingrar sig i vida svängar och vet knappt åt vilket håll de skall rinna, Kung Karls spira växer på vårens översvammade strandängar,

strörenar syns, en jaktfalk ibland, fjälllabben flyger över hedarna, stannar upp och ryttlar, silvertärnan tillbringar där den andra halvan av sitt liv i dagsljus, ljungpiparens entoniga vissling följer fjällvandrar en dag och natt i ett landskap som har ett fattigt sländliv men horder av mygg, ibland outhärdlig knott, harren

Generalstabens karta med de finska och lappska namnen och planerade sommarens fjälltur.

Våtflugkastet med Bloody Butcher och Black Zulu använde jag flitigt och bytte ibland ut det mot March Brown Silver och Red Tag. Små, svarta "kusar" var det gott om och en liten Black Gnat som torrfluga eller våtfluga med svart kropp och svart hackel fungerade alltid.

Solen stod högt på himlen trots att det var sen eftermiddag men sommardagen ovanför polcirkeln är två månader lång. Så högt upp i älven hade jag inte varit tidigare. Allt var nytt och spännande att utforska. På min egen strand hade jag en hög och lång ås som följde älven och gick ända ned till vattnet. Små dungar av fjällbjörkar fanns utspridda på sluttningen. På andra sidan strömmen var stranden kantad av täta videsnår som hängde ut över vattnet och bortom låg en stor myr. Nedanför det skyddande videt var vattnet mörkare och där hade strömmen under tusentals år grävt en djup och trygg fåra i den lösa sand- och grusbotten, en idealisk ståndplats för en stor harr. Jag hade en liten Black Gnat på tafs och med ett kast placerade jag den utanför videbuskarna. En försiktig rörelse syntes under flugan och så försvann den. Liten vakring, liten fisk hann jag tänka innan jag gjorde mothugg och kände en imponerande tyngd när spöet böjdes i en djup båge. På en kort stund tog jag fem stora harrar under en brännande sol, utan vakande fisk och med en liten svart fluga.

TIDIGA MÖTEN MED HARR

Min långa bekantskap med harren går tillbaka till några år efter andra världskrigets slut när jag nedanför kraftverket vid Österforsse i Faxälven såg mina första harrar och fick vara med om att "ro dunkrok". I aktern på min farfars flatbottnade eka satt två videgrenar som korta spön. I toppen var nylonlinor knutna och 15 meter nedanför släpade flugor i vattenytan. När de mjuka videspöna signalerade hugg halades linan in för hand och harren krokades av. Flugorna hade kroppar av svart, brunt eller rött garn lindat kring en dubbelkrok och vingen som låg bakåt över kroppen kom från gräsandhanens spräckliga, ljusa bröstdu.

I en bäck som rann in i Faxälven fanns harr och där fiskade jag med spö och fluga. Min fiskekompis och jag cyklade 7 km från Långsele till bäcken och sedan 7 km tillbaka.

Efter att ha fastnat tillräckligt många gånger med maskkroken och blyet i botten och dragit av linan ersatte vi den klumpiga utrustningen med små våtflugor, Red Spinner var en, Teal & Red en annan. Nylonlinan knöts i toppen på bambuspöet som var tre meter långt och hade en gängad mässingholk. Vi lät våtflugan driva i vattenytan eller strax under den utan påverkan av spöet eller linan eller drog flugan på vattnet så att den stripade och rörde sig som en levande insekt och vi såg när harren kom upp och tog den. Många år senare insåg jag att vi fiskade som Charles Cotton och Izaak Walton.

En dag tog jag min första harr på torrfluga, en Greenwell's Glory. Bäckens var mitt äventyrsländ. Vid varje besök upptäckte jag nya krökar och höljor längre nedströms. En dag genade jag genom ett skogsparti och kom fram till bäcken i skarpt solljus. När ögonen vant sig vid ljuset såg jag framför mig en ensam harr i en grubba som en liten hölja eller fördjupning i en ström kallas i Ångermanland. Harren var den största som jag sett i bäcken. Grubban var solgenomlyst. Gruset och sanden på botten glittrade där den stod med uppmärksamheten riktad mot inloppet. Stjärten rörde sig långsamt från sida till sida. Jag sjönk sakta ned på knä, sträckte ut armen och spöet uppströms, satte ned Greenwell's Glory på vattenytan och när den gled in i grubban slutade harrens stjärt att svänga och den gled sakta upp till vattenytan och sög i sig flugan. Jag krokade min första torrflugeharr!

Ledingeån som började i Ledingesjön och slutade i Helgumssjön var en underbart vacker skogså där tät löv- och barrskog växte efter stränderna, enstaka stenkistor och bommar fanns kvar från flottningen, selen var långa, strömmarna korta och spännande med harr som tog Red Spinner, Butcher, Dyson och Black Zulu som jag nu fiskade med flugspö. I selet nedanför Ledingesjön såg jag stora Mayflies, fiskade Vincent Marinaros jassids, Royal Coachman Fan Wing och mina första nymfer som jag tillverkade efter Sawyers nymfer genom att linda grov, svart sytråd på en krok. Jag tog min största harr på torrflugan Wickham's Fancy och i strömmen under hängbron tog den ena harren efter den andra våtflugan Red Spinner. Vingarna lossnade, hacklet och stjärtspröten likaså, guldribben försvann och kroppen av rött garn lindades upp och hängde en bit bortom krokbojen men harren fortsatte att ta den ändå.

AV LARS-ÅKE OLSSON

är den största, vildaste och starkaste.

Efter några besök hade det ödsliga, monotona men sugande sköna myr- och hedlandskapet vuxit in i mitt hjärta. I december plockade jag fram plastpåsen med dvärgbjörkkvistar från frysen, spolade varmvatten på dem, satte dem i en vas nära mig, vecklade ut

Harren – flugfiskarens perfekta fisk

Ledingeån var ovärderlig för mig, min egen Svartå där jag fiskade från april till oktober och aldrig såg någon annan fiskare. Tack vare Hans Lidmans bok *Det nappar i Svartån*, mitt första flugspö *Streamfly*, Ledingeån och dess harrar blev jag flugfiskare.

HARREN – THYMALLUS THYMALLUS

Harren – *Thymallus* – finns på norra halvklotet mellan 24 och 70 breddgraden i Europa, Asien och Nordamerika. Vetenskapsmännen har inte helt kommit överens om harrens arter och underarter men för närvarande är man eniga om tre:

Thymallus thymallus – den europeiska harren med undantag av Spanien och Irland.

Thymallus arcticus – den arktiska harren i Nordamerika och Asien. Den finns naturligt i Alaska och Montana, fanns tidigare i staten Michigan med staden Grayling men utrotades på 1920-talet. I Montana där den lever i några sjöar görs det försök att återintroducera den i strömmande vatten.

Thymallus brevirostris – den mongoliska harren finns i fickor av Mongoliet där den arktiska harren dominerar och skiljer sig från de andra två genom en stor mun, välutvecklade tänder och vikter upp mot 5 kg.

Skillnaden mellan den europeiska harren och den arktiska är att den förra har en överskjutande överläpp och rött som dominerar i ryggfenan medan den senare har en utskjutande underläpp och nästan allt rött i ryggfenan är ersatt med blått.

Det ursprungliga engelska namnet på harren kom från det latinska *umbra*, en beskrivning av harrens sätt att stiga upp till vattenytan, ta insekten eller

Genom sin kroppsform, färg och uppträdande har harren fått smeknamnet Älvarnas drottning.

flugan och sedan återvända till botten av strömmens snabbt som en skugga. *Umbra* var också namnet på en flod och ett distrikt i det gamla romarriket. Det finns olika teorier om harrens existens i Storbritannien. En är att den fanns där då England var en del av det europeiska fastlandet en annan att munkar introducerade den då de behövde en fisk i perfekt kondition under hösten när laxen och öringen lekte. Ytterligare en är att den delikata harren med sitt vita kött, en av de läckraste rätterna vid de romerska gästbuden, fördes in till Britannia av romerska soldater. Det engelska namnet på harren är grayling och syftar på de gråa rader (grey lines) där de stora fjällen sitter. Det tyska namnet är die Äsche, den askgråa, det franska l'Ombre, skuggan, det latinska *Thymallus* den timjandoftande, (thyme/thymus=timjan).

Genom sin kroppsform, färg och uppträdande har den bland harrentusiaster fått smeknamn som Strömmarnas dam och Älvarnas drottning.

Harren är en av de mest attraktiva av sötvattensfiskar i form och färg.

Huvudet är litet i proportion till kroppen. Munnen är liten, ögat märkligt med sin besynnerligt påronformade pupill i indigoblått, omgiven av en ring i lysande gult och en skimrande iris i grönt och purpur. Den grå kroppsfärgen har en skiftning av lila, även i stjärtfenan, och metalliskt grönt. Buken är vit, ofta med ett inslag av guldfärg. Det mest utmärkande är den höga och långa ryggfenan med färger i mörkrött, svart, gult och turkosgrönt, det gröna koncentrerat till en stor lysande fläck i bakre delen av fenan. Fläcken är mycket tydlig i vattenet. Bukfenorna är stora och tigerstrimmiga i rött och gult.

Det skulle förmodligen vara svårt att övertala flugfiskare att resa långt bort för att fiska harr. Den är inte stark som en öring, inte snabb som en regnbåge och inte lika exklusiv som en fjällröding. Att skriva en bok som bara handlar om harren och fisket efter den ger automatiskt en liten upplaga om man inte kan stoppa in ordet öring/trout i titeln. John Roberts utmärkta bok *Flyfishing for Grayling*, en av de bästa jag läst i ämnet, trycktes t ex bara i 1250 exemplar. I norra England har harren alltid haft sin rätta status medan den i söderns kalkströmmar varit en andra klassens fisk som konkurrerat med öringen om utrymme och föda. Den beskrevs som mjukig och svag, hade inte öringens förmåga att kämpa när den krokats. Man försökte fiska ut den och såg på den ungefär som vi skandinaver ser på sik som invaderar ett rödingvatten. Efter några år började inställningen till harren att ändras på grund av att den var, och är, en vild fisk. Man började tröttna på utsättningsregnbågar och öringar från fiskodlingar. Ett bevis på den ökande statusen är också att medlemsantalet i föreningen Grayling Society stadigt växer. Frank Sawyer, berömd River Keeper över ån Avon, band sin Grayling Lure, sedermera Killer Bug, för att få en effektiv nymf som kunde hjälpa honom att decimera harrarna i Avon. Efter ett antal år slutade han att plantera in regnbåge i ån och kom att uppskatta harren mer och mer som sportfisk.

FAVORITFISKEN

Många flugfiskare har harren som sin favoritfisk. Charles Ritz, schweizare som bodde i Frankrike och USA, var en. Han flugfiskade över hela världen efter

harr, öring, havsöring och lax, blev arvtagare till den berömda hotellkedjan Ritz och designade flugspön med paraboliska firman Pezon et Michel. Frank Sawyer hade ett 10.6 fots spö, ett 9.6 fot och ett 8.10

fots spö, det senare med namnet Sawyer Nymph, och ett Fario Club 8.5 fot, det första av sitt slag som Sawyer hade med sig till Storån där han fiskade med Nils Färnström. Alla spön hade parabolisk aktion och Sawyer ansåg att de var idealiska för nymffiske.

I sin bok *A Flyfisher's Life*, räknar Charles Ritz upp tio punkter och motiveringar varför han föredrar harren som sportfisk före andra fiskar. Han berättar att de som har fiskat i Frankrike, Österrike, Tyskland, Schweiz, Slovenien, Kroatien och andra länder efter harr instämmer i riktigheten att torrflugefiske på *Thymallus* går före torrflugefiske på alla andra fiskar, att det inte är vikten

Kung Carl Anderberg regerar i Europas bambuskog från sin tron på östgötaslätten, en självlärd spöbyggare med lång erfarenhet – envis, perfektionist, lågmäld, ödmjuk med mycket bestämda åsikter om

hur ett splitcane-spö skall fungera under kast och fiske. Han bygger inte allroundspön, han bygger spön för speciella tillfällen i speciella längder för flugfiskare med speciella önskemål. En gång byggde han ett spö för mig som skulle användas för fiske med Frank Sawyers nymfer. Spön med parabolisk aktion och alla nyanser av den är hans specialitet och han experimenterar ständigt. När Charles Ritz, Jim Payne och Paul Young inte längre bygger spön med den aktionen så bygger Carl Anderberg dem. Harren är hans favoritfisk som han fiskar i Danmark, Sverige och Norge.

Mitt på dagen såg jag honom i en av Gimåns strömmar, känd för sina stora

och ungefär fem meter framför mig var vattnet mörkare i en tydlig djupränn. Med ett rullkast placerade jag Anderburgaren, min nattsländepuppa, snett nedströms och ögonblicket efteråt attackerades den i ett aggressivt, öringliknande vak av en stor harr, jag hann se den innan den försvann nedströms. Med hjälp av den stora ryggen gjorde den precis som den ville och jag kände att det här skulle inte få ett lyckligt slut, åtminstone inte för mig. Tafsens var för tunn och harren för stor. Spöet var outtröttligt, mjukt, spänstigt och kraftfullt på samma gång och efter en stund började harren bli trött och flyttade sig mer och mer nedströms medan den svängde från sida till sida. När jag försökte komma nedanför den flyttade den sig bara längre nedåt. Efter 20 minuter hade jag kommit till ett grundare parti av strömmen med långsammare ström och där håvade

och storleken hos en fisk som är det viktigaste utan vad som krävs av flugfiskaren för att fånga den (the sporting qualities). Juni, skriver han, är den mest produktiva månaden på grund av de stora insektskläckningarna som i sin tur gör att harren är mycket aktiv men han föredrar att fiska i augusti då harren har blivit svårare. Enligt Ritz är den skickligaste flugfiskaren harrfiskare, sedan kommer öringfiskaren i kalkströmmarna och därefter öringfiskaren i alla andra strömmar.

harrar. När han såg mig vadade han ivrigt in mot stranden och gick med raska steg förbi mig och sade i förbifarten.

– Jag har något som jag vill visa dig!
– Jaha?

Efter att ha letat i bilen på parkeringen kom han tillbaka med ett 2-delat split-cane spö.

– I dag på förmiddagen tog jag en harr som var 63 cm lång. Den är mitt livs största.

Jag hade vadat ut en bit i strömmen

jag den, lycklig över att tafsens höll och mycket imponerad av den nya hullingslösa kroken Maruto i storlek 16 som inte rätades.

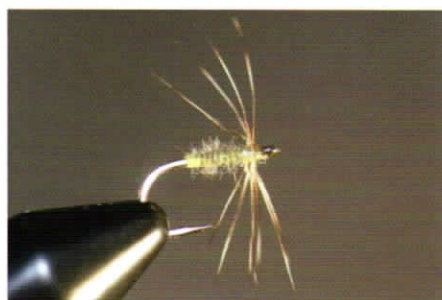
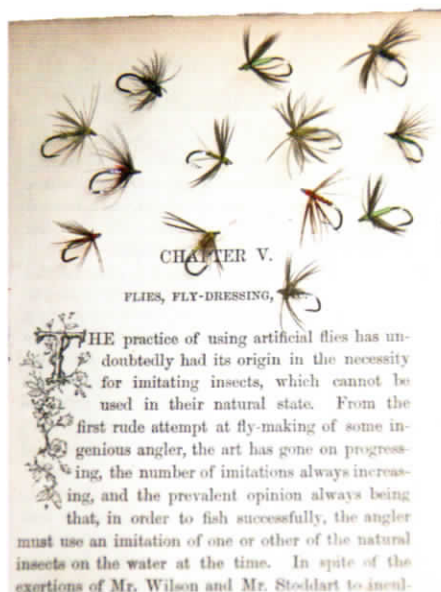
... jag vill ge dig det här spöet, det första av mina nya spön, en dagboksanteckning, ett minne ... mycket tacksam, mycket tacksam ...

I en korrespondens under hösten berättade Carl Anderberg om filosofin bakom det nya spöet som är 9 fot långt och byggt för våtflugefiske och nymffiske med lina 4 och 5. Trots längden är det

"Om någon bad mig att välja ut en fisk som kunde erbjuda det trevligaste och mest underhållande torrflugefisket skulle jag utan att tveka välja den vackra och unika arktiska harren."

Dave Whitlock, Art of Angling

ett spö som inte tröttar utan kan användas under en hel dags fiske, styr flugan på ett naturligt sätt i vattnet, mendar utmärkt och rullkastar fantastiskt bra. Genom att handtagsdelen har en brantare stigning (tapering) och mellandelen och toppen mindre bambu jämfört med ett spö som har semi-parabolic tapering, blir spöet snabbt och närmar sig gränsen för vad parabolisk aktion är. Därför kallar jag det för Parabolic Extreme. Det kastar både en kort och lång lina och fungerar som en effektiv stötdämpare vid fiske med tunna tafsar.

Jag funderade senare på att skicka ned spöet till Carl Anderberg och be honom att med samma skrivstil på klingan lägga till namnet – Umbra.

William Moberg-Faulds och jag fiskade på en mycket fin sträcka av Wye ovanför bron i Bakewell där regnbåge, öring och harr vakade efter stora Mayflies. Philip Whites dun satt som vanligt på tafsens. Jag hade nyss landat en fin regnbåge som i korta ansatser dra-

Till höger: Artikelförfattaren fiskar harr med Carl Anderbergs Midsummer Rod.

git ut fluglina från rullen och hoppat ett par gånger på väg mot den bortre stranden. William hade en fisk på och han hävdade så småningom en harr som han sedan satte ut i det grunda vattnet vid stranden. När vi stod där och beundrade den så kände jag att jag också ville ta en harr men jag fick ingen. Än i dag, flera månader senare, kan jag fortfarande känna saknaden.

ALASKA OCH ARKTISK HARR

Alaska är ett fiskeparadis med flera arter av Stilla havslax, inte minst den stora King Salmon, rödingar och regnbågar.

William Moberg-Faulds håvar en harr i ån Wye

Jag har aldrig haft någon önskan att besöka Alaska och det beror mest på att den populäraste flugan är ett "egg pattern", bunden för att likna ett romkorn som kastas och fiskas mellan de lekande laxarna där regnbågen simmar omkring och äter rommen. Men – jag kan tänka mig en anledning för en resa till Alaska och det vore att fiska arktisk harr.

Jag skulle ta med mig Stefan Thorsén som varje september kommer upp från Dalarna till Gimdalen för att fiska harr i Gimån. Vi skulle vandra förbi partierna med lax och regnbåge för att leta efter *Thymallus arcticus*, och när vi hittat en eller flera skulle vi slå oss ned på strandbrinken, göra det bekvämt för oss med våra termosar med Earl Grey och

smörgåsar och studera harrarnas beteende. Att tillbringa en dag med Stefan Thorsén innebär att man har tid för eftertanke, observationer, reflektioner och samtal om spön och flugor för harrfiske. Den engelska litteraturen framför allt den från norr där spiders och north-country flies, envist har bitit sig fast och aldrig kommer att släppa taget skulle vara ett givet ämne med böcker som H. A. Rolts *Grayling Fishing in South Country Streams*, *Grayling and How to Catch Them* av Francis Walbran som skrev; *there is no fish, not even the trout, which I am so fond as the graceful gliding grayling* och T. E. Pritt:s böcker *The Book of the Grayling* och *North Country Flies*. Vi skulle fiska den arktiska harren med

Stewarts berömda fluga Black Spider som har kropp av brunt silke vaxat med skomakarbeck som hållits i handen för att bli mjukt och ett grönskimrande svart hackel från en stares nackfjäder, en Black Magic också och en Snipe and Purple. Vi skulle designa och binda en Alaska Spider för harren och lära oss om den europeiska kusinens uppträdande.

Harren som äter insekter hela sitt liv och har vanan att ligga strax ovanför botten i en ström gör den till nymf-fiskarens idealiska fisk och dess egenskap att alltid hålla ett öga på vattenytan och gång på gång stiga upp till den för att undersöka insekter eller flugor gör den till torrflugefiskarens favoritfisk. Harren är flugfiskarens perfekta fisk! ➤